

Els primers anys d'Isidor Macabich¹

per Isidor Marí

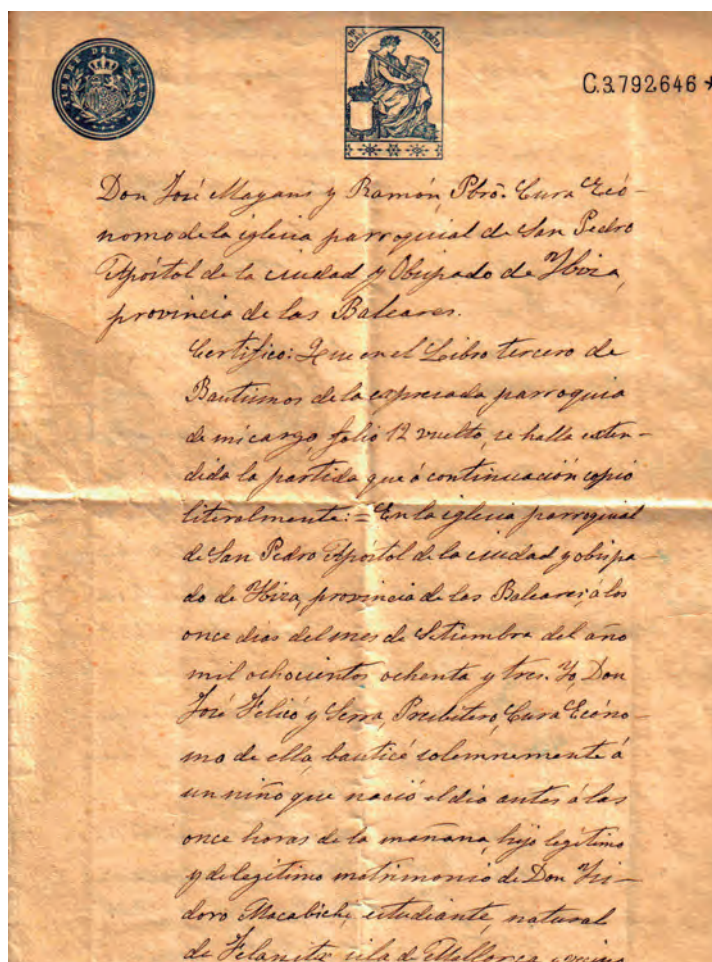
El naixement

El dia 10 de setembre de 1883, entre les 11 i les 12 del migdia,² va néixer a Eivissa Isidor Macabich i Llobet, concretament al número 14 del que aleshores era el carrer del Convent de Sant Vicent, de Dalt Vila –avui núm. 10 del carrer de Pere Tur.

Aquesta era la casa familiar dels seus avis paterns, on viuria fins als anys trenta del segle passat. Va ser batejat l'endemà a l'església de Sant Domingo, amb els noms d'Isidoro, Nicolás i Juan.³ Els seus pares, joves, joves (com detallarem més endavant, tots dos tenien aleshores 18 anys) eren Isidor Macabich i Ferrer, estudiant, i Francesca Llobet i Bosch.

Els seus padrins foren l'avi patern, Isidoro Macabich i Pavía, i una germana soltera de sa mare, Adela Llobet i Bosch, representada per Maria Tur i Costa, natural de Jesús.

Figura 1.
Primera pàgina
de la fe de
baptisme
d'Isidor
Macabich.

1. Aquest article inicia una sèrie en què tenc el propòsit de completar, en etapes successives, la biografia d'Isidor Macabich i Llobet. Tal vegada al final se'n podrà editar una versió completa en forma de llibre, però així podrem compartir sense esperar tant unes informacions que esper que interessin els lectors.

2. Segons la fe de baptisme (fig. 1), a les 11, però segons la inscripció del registre civil (fig. 2), a les 12. Curiosament, en la inscripció del registre hi figuren com a jutge Joan Roman i Calvet, i com a testimoni el mestre Joan Mayans i Marí, persones que més endavant tindrien estretes relacions amb el nounat.

3. Per això més endavant adoptaria en alguns dels seus escrits periodístics el pseudònim J. Nicolás.

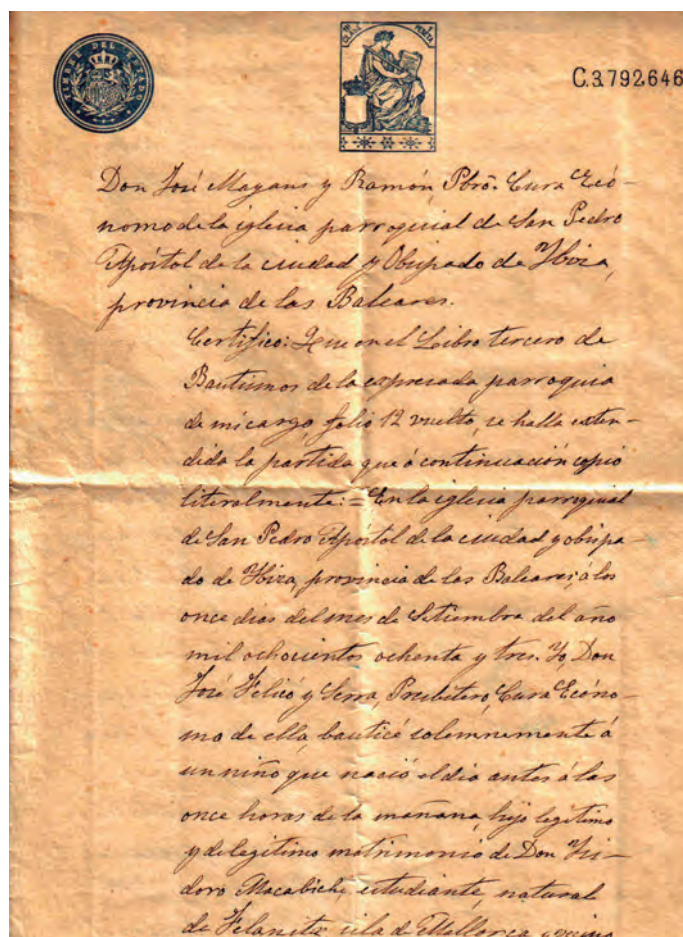
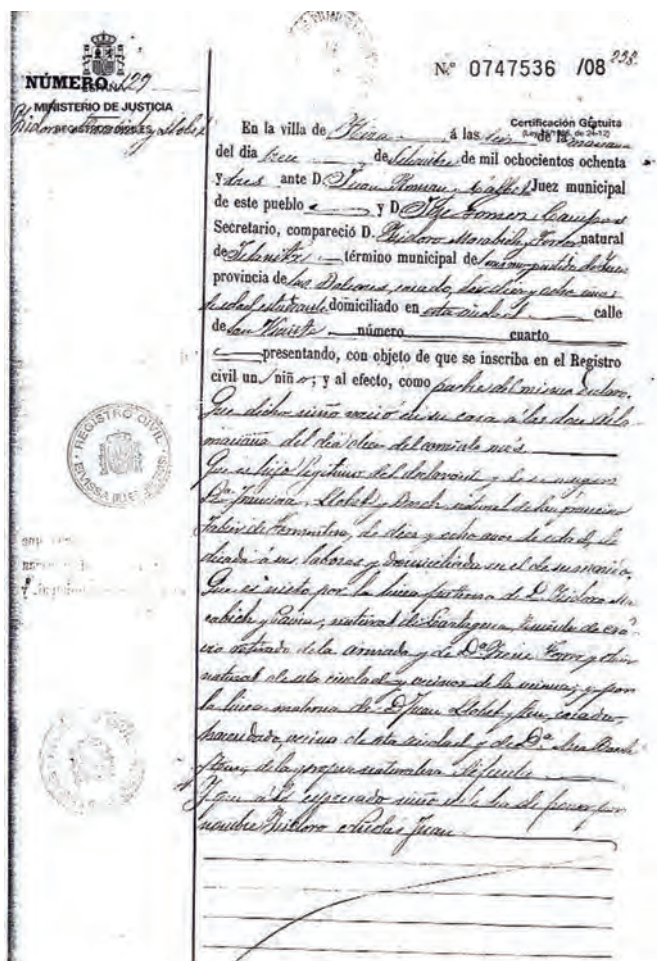
Els ascendents del llinatge Macabich

El cognom Macabich –que s'ha de pronunciar com si s'escrigués *Macabitch*–⁴ l'havia introduït a Eivissa l'avi d'Isidor Macabich i Llobet, Isidoro Macabich i Pavía, oficial

de marina d'ascendència eslava, i també fill i net de mariners: l'avi Macabich i Pavía ja havia nascut a Cartagena –i precisament el dia de sant Isidor, el 4 d'abril, de 1815–,⁵ però el seu pare, Blas Macabich –el besavi d'Isidor Macabich i Llobet–, era natural de Venècia i havia intervingut el 1808 com a pilot de la

4. Així ho escriuria Antoni M. Alcover més endavant, quan va conèixer l'historiador eivissenc. Al seu *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (vol. VI, 1910-1911, p. 46-47) diu rotundament: *Macabich es una grafia falsa, castellanizada, que no pot anar.*

5. Aquesta és probablement la raó que fos batejat com a Isidoro (vegeu fig. 3), nom que va transmetre al seu fill i al seu net (i de retruc, al mateix autor d'aquest article!).

Figures 2 i 3. A l'esquerra, primera pàgina de la inscripció d'I. Macabich al registre. A la dreta, primera pàgina de la fe de baptisme de l'avi d'Isidor Macabich.

Reial Armada en la defensa del port de Maó davant dels francesos, enrolat al vaixell insígnia de l'esquadra de l'almirall Valdés, el *Reina Luisa* (Llabrés 1948). Blas Macabich s'havia casat amb Dolores Pavía, nascuda a Cartagena, però filla d'Agustín Pavía i Manuela López, naturals d'Oriola.

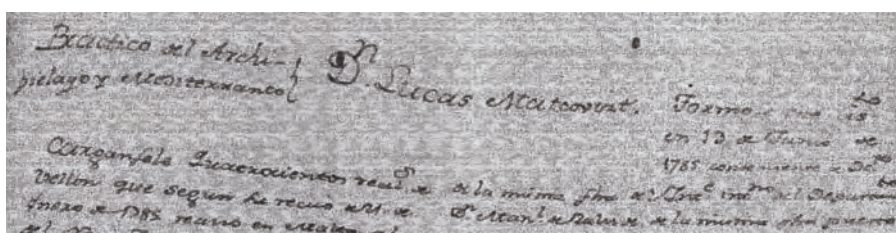
Els pares de Blas Macabich –Lucas Macabich i Elena Rubchi–, rebesavis d'Isidor Macabich i Llobet, eren tots dos venecians. Lucas Macabich consta a finals del segle XVIII com a pilot pràctic de costes, afecte al departament de Cartagena, i va

intervenir juntament amb el seu fill Blas en la defensa de Maó a la qual hem fet referència, també a bord del *Reina Luisa*. Gràcies a un document del segle XVIII que m'ha facilitat un membre de la branca barcelonina dels Macabich,⁶ he pogut comprovar que el cognom original no era exactament Macabich, sinó que la grafia més antiga que coneixem és *Matcovitz* (fig. 4).⁷

La família veneciana Macabich (o *Matcovitz*) procedia molt probablement d'algun dels països eslaus veïns. El mateix Isidor Macabich i Llobet havia fet algunes indaga-

cions sobre els orígens remots del seu cognom, sense arribar a identificar-ne amb precisió la procedència. En una nota seua manuscrita, hi consta que James Berry, un metge anglès que havia estat als Balcans durant la Primera Guerra Europea com a oficial de la Creu Roja, li havia dit a l'historiador eivissenc el 1923 que el cognom devia procedir de Croàcia o Dalmàcia. Poc després, el 1924, un polonès li va comentar que en el seu país també hi

Figura 4. Inici del document relatiu a Lucas Matcovitz.

6. Concretament, vull agrair-ho a Jordi Ballart Macabich, amb qui hem intercanviat informació sobre la família.

7. Macabich degué ser l'adaptació gràfica que es va fer en castellà del cognom eslaus, que hem trobat escrit de maneres diverses. Per mitjà del portal Acta Croatica (<https://actacroatica.com/en/>) he pogut documentar el 1729 una persona croata que curiosament també es deia Lucas Matkovitz (grafia actual), igual que el rebesavi de Macabich.

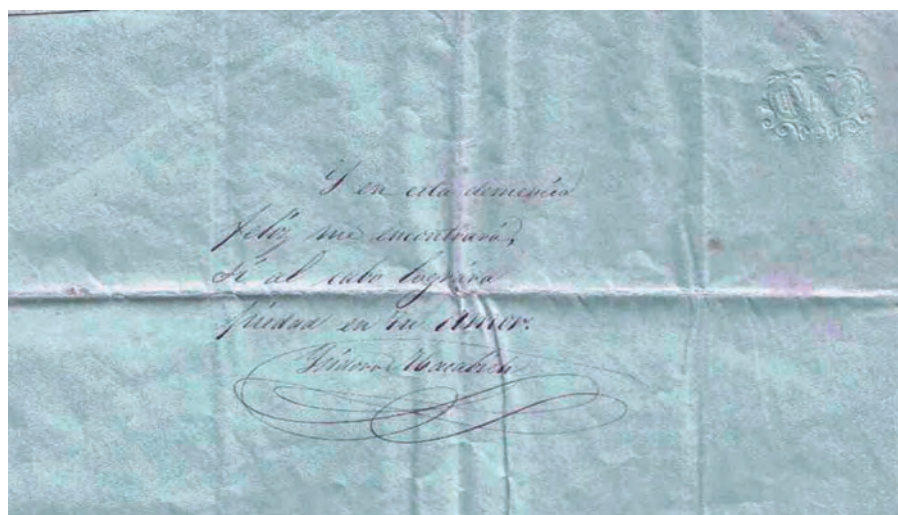

Figura 5. Final del poema d'I. Macabich i Pavía a Irene Ferrer

ha cognoms semblants. En efecte, els cognoms Makiewicz i Mackiewicz (la grafia final *-cz* sona com la nostra *-tx*) són molt abundants a Polònia, i en altres països eslaus en diferents variants.

No és estrany que els mariners venecians Macabich s'haguessin establert al port de Cartagena, una de les bases importants de l'armada espanyola. Allà encara avui hi ha rastres de la importància social que alguns dels Macabich hi van tenir: una cosina de Macabich, Julia Molina Macabich, es va casar amb un ric industrial català, Esteve Llagostera, al qual es deuen alguns edificis modernistes de Cartagena⁸ i uns jardins anomenats Huerto Macabich o Huerto de las Bolas.⁹ Entre la correspondència i les fotografies familiars d'Isidor Macabich i Llobet hi ha testimonis d'aquesta branca cartagenera dels Macabich, de la qual sembla que encara queda algun descendent.¹⁰

8. Sobretot la casa Llagostera, situada al carrer Major (vegeu <https://cartagenaantigua.wordpress.com/2013/06/08/la-casa-llagostera/>, accés el juliol de 2017).

9. V. <http://moderdecoblogspot.com.es/2015/05/34-huerto-de-las-bolas-ctra-n-301.html> (accés el juliol de 2017).

10. Afegim que, curiosament, Juan Macabich i Pavía, germà de l'avi d'Isidor Macabich i Llobet, va ser el notari de Cartagena que va intervenir en una de les escriptures de la societat que explotava les mines eivissenques de l'Argentera (Marí Cardona 2001).

A Eivissa, en canvi, el cognom Macabich, que havia arribat amb Isidoro Macabich i Pavía, es va extingir amb Isidor Macabich i Llobet. Però donem alguns detalls més de les raons que van fer que Isidoro Macabich i Pavía s'establís a la nostra illa.

Isidoro Macabich i Pavía i la seua esposa Irene Ferrer i Oliver

L'avi d'Isidor Macabich i Llobet s'havia iniciat en la marina essent gairebé un infant (v. Llabrés 1948): als tretze anys va ser admès en la classe de meritoris de l'Escola de Navegació del Cos de Pilots de la Reial Armada del departament de Cartagena, on va cursar estudis fins a l'inici de 1830, en què ingressà al dipòsit de marineria de l'Arsenal, on va servir en campanya voluntària durant tres anys, embarcat en les goletes de guerra *Nueva María* i *Mahonesa*, de 5 i 14 canons respectivament. El 1833 es va examinar de tercer pilot de comerç, el 1836 obtingué el títol de tercer pilot de comerç per als mars d'Amèrica i el 27 de juliol de 1839, als 24 anys, ja era segon pilot de tots els mars.

En aquest període va fer nombrosos viatges a les Antilles, un de tants com a pilot del quetx *Tres Hermanos* (fol. 58 1a llista d'Eivissa), amb el capità eivissenc Josep Pasqual Marí, de Jaume: en una anotació del seu net Isidor Macabich, consta que hi anava de pilot el 16 de gener de 1838 en un viatge a

Amèrica. Aquest degué ser un dels seus primers contactes amb gent de la nostra illa.

Uns anys després, el 18 de desembre de 1847, obtingué la graduació d'Alferes de Fragata de l'Armada, i fou destinat com a Ajudant a la Comandància de la província naval d'Eivissa, comandada aleshores pel capità de fragata José del Río Cosa. En aquesta estada va conèixer la que seria la seua esposa, Irene Ferrer i Oliver, bastant més jove que ell: nascuda el 28 d'octubre de 1826, filla de Joan Ferrer i Arabí, comandant del Resguard,¹¹ i de Josefa Oliver de Rafael.

Isidor Macabich i Llobet conservava entre els seus papers un poema amorós signat pel seu avi i dedicat «a la señorita Dña. Irene Ferrer»,¹² que probablement va tenir un paper important en la concertació del seu matrimoni, que tingué lloc el 1853. Uns anys després, Isidoro Macabich i Pavía fou nomenat Ajudant de Marina de la Selva (Girona), on no degué passar gaire temps, perquè poc després anà destinat a Felanitx. Allà va alçar el 1858 un plànol de Portocolom,¹³ i també allà nasqué el 7 de desembre de 1864 l'únic fill del matrimoni, Isidor Macabich i Ferrer, pare d'Isidor

11. Segons les informacions recollides per Macabich, Joan Ferrer i Arabí havia nascut al barri de la Marina el 1772 i havia tingut diferents càrrecs d'Hisenda, fins que va esdevenir comandant del Resguard (el cos predecessor dels carrabiners). Casat amb Josefa Oliver, filla del notari Rafael Oliver i Castelló, va tenir deu fills, entre els quals Irene, l'avia de Macabich, i Josep, una de les filles del qual es casaria amb Joan Roman i Calvet, que per tant era oncle segon d'Isidor Macabich.

12. El poema (fig. 5), que podria ser original de l'avi, que el signa, està copiat amb lletra polida en un paper blau cel, i diu això: *La antorcha divina/ que turba el reposo/ con fuego amoroso/ consume mi ser./ Tus ojos la inflaman/ que irradian luz bella./ como hace la estrella/ del amanecer./ Cual ángel del cielo/ tu vista enajena/ y aleja la pena/ que paso por ti./ Que al verte bien mío/ mi dicha es sin tasa./ y un rayo me abrasa/ cuando huyes de mí./ Mi vida es un sueño/ de crueles tormentos/ de fiero dolor./ Y en esta demencia/ feliz me encontrara/ si al cabo lograra/ piedad en tu amor.*

13. Conservat al Museu Naval (n. 2187, 63 x 48 cm).

Macabich i Llobet.¹⁴ El 1863 havia obtingut el grau d'Alferes de Navili, i al·legant motius de salut va permutar el seu destí amb l'ajudant de marina d'Eivissa, l'alferes de fragata graduat Isidoro Javaloyes, cosa que li permeté tornar a la nostra illa el 1864, com a interí, fins al 1866. Podem suposar que, més que la seua salut personal, degué ser la maternitat de la seua esposa la raó d'aquest retorn, que seria passatger: el 1869 el trobam destinat a Isla Cristina (Huelva) i en ascendir a Tinent de Navili el 1872, a Mazarrón (Múrcia), fins que torna a Eivissa, ja retirat, el 1874. Aquesta seria la seua estada definitiva a la nostra illa, on va morir el 1893, quan Isidor Macabich i Llobet tenia 10 anys escassos. Lladrés (1948) publica una fotografia d'Isidor Macabich i Pavia (fig. 10), i entre les fotografies familiars que conservava el seu net n'hi ha una que segurament també és d'ell, en una edat més avançada (fig. 6).

Els pares d'Isidor Macabich i Llobet

En contrast amb tota aquesta informació sobre el seu avi patern, són escasses les notícies que tenim dels pares d'Isidor Macabich i Llobet. Sembla que son pare, Isidor Macabich i Ferrer, era un jove despreocupat i una mica consentit, com a fill únic que era. Sabem que havia col·laborat en el setmanari satíric «El Coco» (1890-1893), i que el va dirigir durant un breu període (7 de setembre a 26 d'octubre de 1890). Morí a Barcelona el 1931.¹⁵ Isidor Macabich i Llobet, que no solia parlar mai dels seus pares, havia comentat ocasionalment que tots dos tenien aficions pictòriques. Així consta públicament de sa mare, Francesca Llobet i Bosch, nascuda

el 1865, filla de Joan Llobet i Tur, propietari, i d'Anna Bosch i Tur, que ja era morta quan va néixer Isidor Macabich i Llobet.¹⁶

Els pares d'Isidor Macabich i Llobet, tal com hem vist, eren joves, nissims quan es van casar, el 23 de desembre de 1882,¹⁷ i poc abans de nou mesos (el 10 de setembre següent) tenien el primer fill. Per això Macabich explicava en una entrevista (Alcover 1971): «*Som setmesó, i sempre havia estat molt poqueta cosa de salut*». El cas és que el matrimoni dels seus pares va durar poc i, a causa de la seua separació,¹⁸ Isidor Macabich i Llobet va ser educat pels seus avis paterns, especialment

16. Isidor Macabich i Llobet conservava dos documents referents a la família de sa mare, datats el 1882 i el 1885, en els quals consta que Mariano Llobet i Tur donava una paga a Mariano Mayans i Serra, perquè havia fet de curador de Joan Llobet i Tur i s'havia ocupat dels menors Francesca, Melitona i Mariano Llobet i Bosch. Això sembla indicar que Joan Llobet no se n'havia pogut ocupar i els seus fills (entre els quals la mare de Macabich) havien estat sota tutela.

17. Segons anotacions d'I. Macabich i Llobet, així consta al llibre 8è, foli 177, del registre civil d'Eivissa.

18. El pare de Macabich se'n va anar amb la seua cunyada Adela Llobet i Bosch a Barcelona (on consta que va morir el 1931). Allà degueren tenir descendència, ja que al registre de defuncions del jutjat oest de Barcelona hi figura el 1913 una Maria Macabich Llobet, i al jutjat nord el 1926 un Joan Macabich Llobet (dec aquestes referències al professor Joan Miralles). Casualment, consta també que va donar el 1894 un mol·lusc eivissenc i dues dents de cetaci procedents de Huelva (Isla Cristina?) al Museu Zoològic de Barcelona (http://www.bcn.es/museociencias_fitxers/imatges/FitxerContingut3216.pdf, p. 15, accedit el juliol de 2017). Actualment el llinatge Macabich encara és present a Barcelona. Un conegut dibuixant i editor de còmics desaparegut fa poc, Jordi Macabich Potau (v. Lambiek.net) era també parent d'Isidor Macabich i Llobet.

Tal vegada aquesta separació va contribuir a deixar sa mare una mica trastocada. Francesca Llobet, segons Felip Cirer (Cirer 2011) va ser la primera professora del pintor Marià Tur de Montis, i era coneguda per una tècnica pictòrica original: usava els dits per pintar. Marià Villangómez recorda al seu llibre *El llambregu en la fosca* (Villangómez 2000: 173) que els infants de la seua edat li deien «*donya Paca loca*», i el mateix Macabich a vegades comentava que no era estrany que ell hagués heretat un caràcter impulsiu.

Figura 6. Isidoro Macabich i Pavia, avi de l'historiador.

per la seua àvia Irene, per la qual Macabich va tenir tota la vida una autèntica devoció.¹⁹

La infantesa

En efecte, en diverses ocasions Isidor Macabich es va referir amb emocionada gratitud a l'educació rebuda dels seus avis, i sobretot de la seua àvia Irene. «*Ells van ser els dos que m'educaren i tot el que jo he estat ha sortit d'allí*», deia en una entrevista feta al final de la seua vida (Alcover 1971). Quan va anar a la seua primera escola, la del mestre Joan Company i Gornés, situada a l'antic edifici del convent dels dominics, el petit Isidor ja havia après a llegir, i una mica a escriure i a comptar, amb les ensenyances rebudes a casa. La seua àvia havia adoptat un mètode certament enginyós perquè aprenguéss les lletres i els números, com si estigués jugant: els havia retallat en cartolina i els treia un per un de dins d'una bossa, a fi que els identificàs, els combinàs formant síl·labes i paraules, i així anàs aprenent de llegir i escriure.

14. Segons una nota manuscrita d'Isidor Macabich i Llobet, el naixement s'hauria produït el desembre de 1863, però en aquest cas no s'explicaria que el seu pare declaràs tenir 18 anys el setembre de 1883, quan va inscriure el seu fill acabat de néixer.

15. Entre les fotografies de Macabich, n'hi ha una que probablement correspon al seu pare, ja que al dors està dedicada al seu fill (fig. 7). No podem identificar en canvi cap fotografia que representi sa mare.

19. Recordem que el seu avi Isidoro morí el 1893, quan Macabich tenia a penes 10 anys. Macabich conservava un retrat seu, ja de gran (fig. 8).

Figura 7.
Probablement, el
pare d'I.
Macabich.

Entre els seus llibres, Macabich conservava zelosament la primera cartilla: *Nuevo método racional de lectura, por D. José María Flórez* (Madrid, 1888). La seua àvia el va folrar i va aferrar-hi a les tapes una estampeta de la Verge instruïda per sa mare, santa Anna; i el seu avi el va signar a la portada amb el nom del net. Val la pena subratllar que es tractava d'una cartilla basada en mètodes de lectura natural, aleshores ben innovadors, inspirats en el pedagog suís Johan Heinrich Pestalozzi (Zuric, 1746-1827). Com veim, les primeres lletres de Macabich van comptar amb un bon enfocament, que segurament va facilitar tota la seua educació posterior.

En diferents punts de la seua obra i en algunes converses familiars Isidor Macabich també va evocar els jocs, les distraccions i el context social de la seua infantesa, a finals del segle XIX, quan Dalt Vila era un barri ple de vida popular i d'intenses relacions entre els vesins.

Els venedors ambulants hi eren habituals, i Macabich recorda a la seua obra que oferien, amb les cries corresponents per atreure compradors, tota classe de mercaderies —verdures, gallines, pans, llenguets, ensaïmades, peix («*Hala!, vaques, gerret i bogues! Gerret gros, que encara és viu!*») o carn, tot passejant els animals encara vius («*Per demà vedella!*»); fruita valenciana pregona per venedors també valencians («*Hala, taronges de Cullera, que són la mel!*», «*Datilet maüret! Hala!, qui en vol mitja lliura dels maüers?*») i del nostre camp («*Hala,*

figues bones, boniques i barates, des peu de sa muntanya, com no n'heu menjat mai!»), i també calç i aigua amb asenets que portaven gerres a les beaces. Els pregoners i els sere nos completaven aquest ric paisatge sonor, avui difícilment imaginable.

També seria l'àvia de Macabich la que l'iniciaria des d'infant en el món fantàstic de les rondalles tradicionals, com recorda en la introducció de les que transcriu al volum de costumisme de la seua obra.²⁰ I en altres escrits seus deixa constància dels jocs corrents de la seua infantesa: la mariquinca —versió eivissenca de l'ancestral joc de la taba que ja era habitual entre els legionaris romans—, les baletes, la gallinorba (variant del conegut joc de la gallina cega), els foguers²¹ —que es van popularitzar entre els infants a imitació dels fumadors que es negaven a usar mistos com a protesta contra el monopoli establert el 1893— i un joc avui insòlit, però molt habitual en aquells temps entre els infants de famílies acomodades:²² jugar a dir missa a casa, amb un altar guarnit amb els ornaments habituals i el «capellànet» revestit també per a la cerimònia. Un joc premonitori, en el cas de Macabich.

Però els jocs d'infants no sempre eren tan beatífics. Macabich reporta una autèntica batalla a pedrades de la qual va ser testimoni el mateix any 1893, quan ell tenia nou anys. Hi havia dues «tropes» d'al·lots, una de la Marina i l'altra de Dalt Vila. Aquesta —naturalment, la més pròxima a Macabich— comptava amb el reforç d'alguns estudiants de secundària, que s'hi havien afegit pel fet d'anar a classe a la part alta de la ciutat, i tenia el quarter general al Revellí, amb guàrdia permanent, en prevenció dels atacs dels adversaris, que eren repel·lits a pedrades. Cada tarda, en acabar les classes, la tropa desfilava militarment pels

carrers de Dalt Vila a toc de corneta. Una tarda van sortir pel Portal Nou a atacar per sorpresa la tropa de la Marina, que s'ocultava entre els blocs de formigó afilerats a l'esplanada on ara hi ha el passeig de s'Alamera (eren els blocs que es feien per a la construcció del port). Amb les piles de pedres que hi havia per fer el formigó, la pedregada recíproca va ser descomunal, fins que va aparèixer la guàrdia civil, i molts al·lots, sobretot de la Marina, van quedar mig escalabrats. La trifulga va fer reaccionar els pares, alguns dels quals tenien fills en un o altre bàndol: entre ells, el zelador de fortificacions i l'encarregat de l'alcaldia. Allò s'havia d'acabar, i a més de prohibir l'accés al Revellí, es va obligar les dues tropes —cosa curiosa— a escenificar un armistici solemne (com una abraçada de Bergara, diu Macabich): els de Dalt Vila van baixar desfilant pel Portal de les Taulles i van formar davant d'on ja els esperava, també formada, la tropa de la Marina. Els dos «capitans» es van donar la mà en senyal de pau, i els exèrcits es van retirar i quedaren dissolts.

Amb aquests jocs, els infants eivissencs probablement reproduïen l'esperit bel·licista de les guerres colonials espanyoles, que va arribar a una autèntica psicosis de guerra amb els episodis de 1898. Molts d'eivissencs van haver d'intervenir en les campanyes de Cuba i de les Filipines, i a Eivissa mateix hi hagué situacions d'alarma, perquè l'espionatge americà feia córrer la veu que la seua marina atacaria el Mediterrani per obligar a tornar a l'armada espanyola, que havia passat el canal de Suez cap a les Filipines. Una nit que es veien llums a l'horitzó en alta mar, hi hagué moments de pànic col·lectiu, si bé al final va resultar que només eren pescadors d'encesa.

Macabich recordava també d'aquells anys d'infant les anècdotes del bastaix Quetoi, un personatge que deambulava pel carrer i que havia perdut l'enteniment (acabaria morint al manicomi), el qual propugnava la construcció de vaixells de guerra amb rodes, que permetes-

20. I. Macabich, *Historia de Ibiza*, vol. IV. *Costumbrismo*. p. 305 i ss.

21. Petites peces de ferro que servien per treure espurnes picant una pedra foguera, a fi d'encendre una metxa.

22. També hi va jugar Joan Maragall, per exemple.

sin perseguir els americans per terra i per mar. O, més endavant, que tots els soldats fossin equipats amb armadures de suro ben gruixudes, per evitar que els ferissin en les campanyes del Rif.

Primers estudis... i primers amors

Mentrestant, els estudis d'Isidor Macabich havien continuat: després de l'escola de Joan Company, va ser deixeble del professor i músic Joan Mayans Marí —don Juanito Mayans—, amb el qual va establir des d'aleshores una llarga relació d'amistat, afavorida pel fet de ser veïns. Joan Mayans va dedicar a Macabich una *charada*,²³ de la qual conservava l'original entre els seus papers:

*Es mi primera una letra,
Y por más señas, vocal;
Segunda y tercia, dos notas
De la escala musical;
Suele ser dos veces cuarta
Delicia de los papás;
El todo ¡válgame Dios!
Es muy serio... y muy jovial.
Es hombre y niño a la vez,
Es un pedazo de pan...
Y en su mollera se esconden
Muchos granitos de sal;
Y como Dios le dio un genio
Que es más dulce que un panal,
El mejor día ¡canario!
Nos lo comemos, y en paz.*

Quan va arribar el moment d'iniciar el batxillerat, sense pensar-s'hi gaire, Macabich decidí ingressar al seminari conciliar. Deia que sempre havia tingut la idea de fer-se capellà, però podem imaginar que la història dels seus pares va tenir alguna influència en la decisió.

Aviat va sobresortir entre els seminaristes per la seua iniciativa. Als 14 anys, el 1899, va ser nomenat sagristà de la parròquia de Sant Cristòfol, i als 16 anys (el 8 d'octubre de 1900) va començar a fer classes com a ajudant a les escoles nocturnes gratuïtes per a treballadors, que havia organitzat i dirigia

Figura 8.
Retrat de l'àvia
d'I. Macabich,
Irene Ferrer.

Mn. Joan Planells (popularment, don Joan de Sant Miquel, professor de matemàtiques del seminari). L'acompanyava en aquestes tasques un altre seminarista amb qui va establir aviat una estreta amistat: Antoni Cardona Riera, *Frit*, que més endavant seria bisbe d'Eivissa.

Uns anys després, quan el seu amic Antoni Cardona estava fent el servei militar (del qual Macabich fou eximit) i Mn. Joan Planells s'havia retirat, Isidor Macabich assumiria la direcció d'aquesta escola nocturna, que el 1909 s'integraria, amb un centenar d'alumnes, al Centre d'Acció Social —una associació que Macabich dirigiria fins al 1932, durant més de trenta anys.²⁴ En un altre article ens ocuparem d'aquesta etapa.

Macabich contava alguna anècdota divertida d'aquells anys de seminari. Per exemple, que un dia, a la classe de filosofia, practicaven el debat escolàstic i havien d'argumentar entorn d'una tesi, davant de la qual s'havien de declarar partidaris —dient *affirmo!*—, contraris —dient *nego!*— o matisant que depenia d'alguna condició —dient en aquest cas *distinguo!*. El tema de debat aquell dia era si es podia fer servir per a la consagració del vi, en

comptes d'aigua, una mica de brou. Tothom en general va dir *nego!*, evidentment, però un dels seminaristes va sorprendre la classe amb un *distinguo!* Quan li van demanar que ho argumentàs, va dir que si era del brou que donaven per dinar al seminari, evidentment, era vàlida la consagració.

Una altra faceta poc coneguda de l'educació inicial d'Isidor Macabich és la seua formació pictòrica juvenil, continuadora de les aficions dels seus pares. Segons explicava ell mateix (Alcover 1971), una tia seua valenciana que era molt bona dibuixant, casada amb Mariano Llobet, germà de sa mare, li va fer classes de dibuix, de les quals conservava algunes làmines i alguna pintura. També va fer-li classes el famós pintor eivissenc Narcís Puget i Viñas (1874-1960), amb el qual va establir una forta amistat, malgrat la diferència d'edats, de la qual hi ha diferents testimonis epistolars. «*Durant molt de temps ens vèiem cada dia, perquè jo pintava a la seua habitació*», recordava Macabich (Alcover 1971). Puget va arribar a presentar-lo a Sorolla com a «fill seu» en termes pictòrics, quan el pintor valencià va visitar Eivissa. Però així que va ser ordenat sacerdot, Macabich decidí abandonar la pintura.

Més desconeguda encara és l'existència d'un amor juvenil d'Isidor Macabich. No n'havia parlat

23. Una espècie d'endevineta en què s'ha de descobrir una paraula a partir d'una sèrie de pistes relatives a les síl·labes de què es compon.

24. Va ser en aquesta escola on nasqué l'amistat entre Isidor Macabich i un dels seus deixebles, un al·lot fill de mariner, Joan Marí Cervera, que després seria mon pare.

Figures 9 i 10. A l'esquerra, Isidoro Macabich Pavía, segons una fotografia publicada per Llabrés. A dalt, Isidor Macabich, al centre, vestit d'escolà.

mai, segurament, fins a l'entrevista que li va fer el 1971 el periodista mallorquí Rafael Alcover, en un moment tan avançat de la seua vida, que ja no va considerar necessari mantenir el secret: «*Jo també m'he enamorat* —deia Macabich—, *però me'l vaig quedar per a mi, a l'enamorament. Vull dir que no vaig fer-ne cap manifestació exterior. Un amic meu ho sabia i tenia ganes que jo parlàs i... ell no va ser capellà, perquè parlava, però jo no. Que jo m'enamoràs ho vam saber Déu, aquell amic i jo. Tenc una poesia relacionada amb aquest assumpte; no es veu clar, però és això.*» Macabich es refereix molt probablement al

poema *De romiatge*, escrit el 1932 i recollit a la pàgina 89 del volum definitiu de la seua *Obra literaria* (1970). Allà hi al·ludeix, veladament, quan parla d'*aquell sòmit que florí/ dins mon cor/ com una rosella d'or [...] immolat en ares d'un amor més fi*.

Referències

Alcover 1971: Rafael ALCOVER GONZÁLEZ, «Perfiles humanos de un ibicenco ilustre». *Revista Balear*, núm. 22-23 (1971), p. 2-9.
Cirer 2011: Felip CIRER COSTA, «El seminarista Macabich». *Diario de Ibiza*, 6 de febrer de 2011.
Lambiek.net: http://lambiek.net/artists/m/macabich_jordi.htm

(data d'accés, el juliol de 2017).
Llabrés 1948: Juan LLABRÉS, «Apunte genealógico y biográfico del Teniente de Navío Don Isidoro Macabich y Pavía, fundador de su apellido en Ibiza». *Ibiza*, n. 28 (1948), p. 478.

Marí Cardona 2001: Joan MARÍ CARDONA, «Les mines de l'Argentera i les societats que hi treballaren». *Eivissa*, núm. 37 (2001).
Villangómez 2000: M. VILLANGÓMEZ LLOBET, *El llambreig en la fosca*. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs.

ISIDOR MARÍ
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ■